

Neja Lavrič Smrdel,
Gimnazija Bežigrad
nejalavricsmrdel@gmail.com

Barbara Švagan,
Univerza na Primorskem,
Fakulteta za management
barbara.svagan@fm-kp.si

Tekmovalna debata kot metoda za pridobivanje kompetenc prihodnosti

Članek raziskuje vlogo tekmovalne debate pri razvoju ključnih kompetenc prihodnosti, kot so kreativno mišljenje, kritično mišljenje in jasna ter spoštljiva komunikacija. Osnovno raziskovalno vprašanje članka izhaja iz številnih raziskav, ki napovedujejo naraščajočo pomembnost teh kompetenc na trgu dela v prihodnosti. V članku analiziramo stanje tekmovalne debate v Sloveniji in izpostavljamo potencial za njeno vključitev v formalno izobraževanje, pri tem pa se v veliki meri osredotočimo na obstoječe raziskave, ki dokazujejo, da je tekmovalna debata učinkovito orodje za pripravo mladih na izzive sodobnega trga dela.

Ključne besede: debata, kompetence, trg dela

Competitive Debate as a Method for Acquiring the Competences of the Future

The article explores the role of competitive debate in the development of key future competencies, such as creative thinking, critical thinking, and clear and respectful communication. The fundamental research question of this article arises from numerous studies predicting the increasing importance of these skills in the job market of the future. The article analyses the state of competitive debate in Slovenia and highlights the potential for its integration into formal education. It predominantly focuses on existing research demonstrating that debate is an effective tool in preparing young individuals for the challenges of the modern labour market.

Keywords: debate, skills, labour market

<https://doi.org/10.26493/1854-4231.18.79-83>

Uvod

Številne raziskave napovedujejo, da bosta kompetenci kritičnega in kreativnega mišljenja v prihodnosti za udeležence na trgu dela še pomembnejši. Razvijanje mehkih veščin, kot sta kritično in kreativno mišljenje, pa je dolgotrajno in zahteva nenehno vajo, zato je pomembno, da jih mladi pričnejo razvijati in nadgrajevati čimprej. V članku se osredotočamo na izobraževalno oz. tekmovalno debato kot na enega izmed najučinkovitejših načinov za pridobivanje veščin kritičnega mišljenja, prepričljive argumentacije in javnega nastopanja.

V članku najprej predstavimo nekaj ključnih napovedi kompetenc prihodnosti, nato koncept tekmovalne debate, na koncu pa ugotavljamo, kako debatna metodologija neposredno prispeva k razvoju kompetenc prihodnosti.

Cilj članka je pokazati, da lahko k razvoju ključnih kompetenc prihodnosti, kot sta kritično mišljenje in komunikacija, prispeva prav tekmovalna debata, ki pa je v slovenskem prostoru zaenkrat uveljavljena zgolj kot obšolska dejavnost, ponekod po svetu pa je vključena tudi v ure obveznega pouka.

Kompetence prihodnosti

Anketa z 18.000 udeleženci iz 15 držav, ki jo je izvedlo podjetje McKinsey & Company, je izpostavila ključne kompetence, ki bodo na trgu dela v prihodnosti vse pomembnejše. Poleg digitalnih veščin ter veščin, povezanih z medosebnimi odnosi in vodenjem, so izpostavili pomembnost kognitivnih kompetenc, kot so npr. kritično mišljenje (strukturirano reševanje problemov, logično sklepanje, razumevanje pristranskosti ter iskanje

ustreznih informacij), komunikacija (pripovedovanje in javno nastopanje, postavljanje pravih vprašanj, sinteza sporočil in aktivno poslušanje), mentalna fleksibilnost (ustvarjalnost in domišljija, prenos znanja v različne kontekste, sprejemanje drugačnih perspektiv, prilagodljivost ter sposobnost učenja) ter sposobnost načrtovanja (priprave načrta dela, upravljanje s časom in prioritizacija nalog ter hitro razmišljanje) (Dondy idr. 2021).

Pomen kognitivnih veščin za trg dela prihodnosti lahko prepoznamo tudi v poročilu *The Future of Jobs Report 2023* (World Economic Forum 2023). V slednjem najdemo razvrstitev temeljnih veščin leta 2023 glede na to, koliko anketiranih organizacij je posamezno kompetenco označilo kot ključno za svoje zaposlene. Delodajalci so na prvo mesto s skoraj 70 % postavili analitično mišljenje – gre za način razmišljanja, pri katerem učinkovito zbiramo informacije za iskanje najboljših in najučinkovitejših rešitev za različne probleme. Na drugo mesto so s skoraj 60 % postavili ustvarjalno mišljenje, med prvimi desetimi najpomembnejšimi kompetencami leta 2023 pa najdemo še fleksibilnost, motivacijo in samozavedanje, radovednost ter vseživljenjsko učenje, empatijo in sposobnost aktivnega poslušanja. Svetovni gospodarski forum napoveduje, da bodo na pomembnosti do leta 2027 najbolj pridobile prav kognitivne kompetence, kar odraža vse večji pomen sposobnosti reševanja kompleksnih problemov na delovnem mestu.

O dejstvu, da so mehke veščine, med katere spadajo tudi komunikacijske spretnosti, pri zasedanju delovnih mest pogosto ključne, pričajo tudi rezultati ankete, ki jo je podjetje Maguire Associates izvedlo med 704 ameriški delodajalci. Kar 78,8 % delodajalcev je pisno in ustno komunikacijo izpostavilo kot ključno veščino pri novih zaposlitvah, medtem ko je poznavanje vsebinskega področja in ustrezno tehnično usposobljenost za delovno mesto izpostavilo manj kot 45 % delodajalcev (Chikeleze, Johnson in Gibson 2018). Delodajalci izpostavljajo splošno pomanjkanje komunikacijskih sposobnosti in sposobnosti kritičnega razmišljanja kot tudi zmožnosti samozaveznega nastopa v kakršnem koli kontekstu (Chikeleze, Johnson in Gibson 2018).

Kje naj torej podjetja najdejo primerne profile delavcev?

Leta 2014 je revija *Forbes* objavila kolumno, v kateri je avtor zapisal zanimiv nasvet podjetjem, ki iščejo milenijce s potencialom za zasedanje

vodstvenih položajev: poiščite tiste, ki so tekom šolanja sodelovali v tekmovalni debati, in jih zaposlite (Sher 2014). Po besedah avtorja so bivši debaterji sposobni nadpovprečno jasne in prepričljive komunikacije ter povezovanja z občinstvom. Avtor, ki dela kot svetovalec, trdi, da je tekom svoje kariere spoznal že veliko sicer nadarjenih vodij, ki pa nimajo ustreznih komunikacijskih veščin – debaterji, po njegovih besedah, teh težav nimajo. Kaj se skriva za tem nenavadnim nasvetom?

Kaj je debata?

Tekmovalna debata (tudi izobraževalna debata, običajno pa zgolj debata) je strukturirano izmenjevanje argumentov dveh nasprotujočih si strani, katerih cilj je v svoj prav prepričati sodnika (Za in proti, zavod za kulturo dialoga b. l.). Ključni element vsake debate je vnaprej določena debatna trditev, ki debato osredotoči na točno določen problem – ta je običajno povezan z aktualnimi družbenimi, političnimi ali drugimi vprašanji.

Debata ni prosto izmenjevanje mnenj, temveč sledi točno določenim pravilom, ki jih morajo učenci in dijaki poznati ter upoštevati. Obstaja več različnih formatov tekmovalne debate, v Sloveniji pa poznamo format Karl Popper, ki prevladuje predvsem v osnovnošolski debati, ter svetovni srednješolski debatni format, ki je v rabi na srednješolskih debatnih turnirjih. Po pravilih obeh formatov ekipo sestavljajo trije debaterji. Prav tako v obeh formatih poslušalci od obeh strani slišimo tri govore, ki so dolgi 4–5 minut v primeru osnovnošolske in sedem minut v primeru srednješolske debate. Na srednješolskih turnirjih debato konča zaključni govor, ki traja štiri minute, osnovnošolski format pa ga ne pozna. Prav tako oba formata omogočata neposredno komunikacijo med obema stranema: bodisi v obliki strukturiranih navzkrižnih zaslišanj v primeru osnovnošolskega formata ali pa v obliki kratkih vprašanj med govori nasprotne ekipe v primeru srednješolskega. Debata, ne glede na format, od udeležencev zahteva spoštljivo komunikacijo, tudi v primeru neposredne komunikacije med ekipama.

Na turnirjih se pojavljata dve vrsti debatnih trditev, pripravljene in trditve »impromptu«. Prve so debaterjem sporočene že več tednov vnaprej, kar pomeni, da se nanje lahko v sodelovanju z mentorjem in s šolskim debatnim klubom dobro pripravijo. »Impromptu« teme so razglašene na turnirju, debaterji pa imajo za pripravo zgolj 60 minut. Priprave nanje potekajo brez pomoči mentorja in brez dostopa do tehnologije, deba-

terji pa si lahko pomagajo s slovarjem, z enciklopedijo ali almanahom. Srednješolski debaterji so, npr., leta 2023 na svetovnem prvenstvu v Vietnamu, kamor je svojo ekipo poslala tudi Slovenija, debatirali na naslednje trditve (Acevedo 2023):

- Ta zbor meni, da bi morala skupina Svetovna banke sprejeti sistem »ena država, en glas«.
- Ta zbor podpira uporabo okvira devetih planetarnih meja.
- Ta zbor verjame, da bi morale afriške države priznati suverenost Somalilanda.
- Ta zbor bi kmetijska podjetja zamenjal s kmetijskimi zadrugami.
- Ta zbor verjame, da bi morale države v razvoju opustiti lokalne jezike v prid svetovnega jezika kot osnovnega sredstva poučevanja v šolah.
- Ta zbor obžaluje profesionalizacijo športa.
- Ta zbor meni, da bi morale feministično gibanje spodbujati individualni razvoj in opolnomočenje bolj kot solidarnost med ženskami.

Debata v Sloveniji

V Sloveniji kot krovna debatna organizacija že od leta 1998 deluje zavod Za in proti (ZIP), ki ima v svoji mreži že več kot 50 debatnih klubov po vsej Sloveniji, v katerih se pod vodstvom več kot 80 mentoric in mentorjev redno srečuje ter pripravlja na debate več kot 800 mladih. Zavod se poleg organizacije debatnih turnirjev in izobraževanja skozi organizacijo seminarjev za učitelje ukvarja tudi s promocijo prednosti rabe debatne metodologije v izobraževalnem kontekstu. Raziskave, ki dokazujejo pozitivne učinke debatne metodologije na izobraževalni proces in razvoj kompetenc, predstavljamo v nadaljevanju tega članka.

Pregled raziskav s področja

Učinke debate na kritično mišljenje in sposobnost izražanja v angleščini kot tujem jeziku so želeli izmeriti raziskovalci v Indoneziji (Nur Iman 2017). Srednješolce so razdelili v dve skupini – prvih 24 dijakov, ki so predstavljali kontrolno skupino, so testirali na začetku ter na koncu eksperimenta. Drugih 24 dijakov, eksperimentalno skupino, pa so med prvim in drugim testiranjem vključili v trening debate, ki je potekal v 21 srečanjih. Po koncu eksperimenta so ugotovili, da so dijaki iz eksperimentalne skupine opazno napredovali na področjih kritičnega mišljenja in ustnega izražanja – bolj od svojih vrstnikov iz kontrolne skupine.

Ločena raziskava iz Indonezije je prav tako potrdila tezo, da debata pripomore k znanju tujega

jezika (tudi v tem primeru je šlo za angleščino). Raziskava je pokazala, da so učenci po rednem debatnem treningu svoj povprečni rezultat iz znanja angleškega jezika dvignili s 64,20 na kar 80,33 odstotka (Sari in Supriyadi 2021).

Debata lahko pripomore tudi k boljšemu razumevanju in izražanju v maternem jeziku. Iz letnega poročila britanskega debatnega programa Debate Mate je moč razbrati, da kar 98 % debatnih mentorjev poroča o vidnem napredku na področju poslušanja in govorjenja pri 152 učencih iz 31 šol, ki so sodelovale v debatnem programu (Debate Mate Schools 2017). Poleg tega so izvedli raziskavo med bivšimi srednješolskimi debaterji, ki je pokazala, da kar 93 % alumnov debatnega programa trdi, da so skozi debato izboljšali veščine, ki jim bodo pomagale pri prijavi na izbrano univerzo in pri študiju. 89 % alumnov meni, da jim je debata pomagala pri razvijanju kompetenc, ki jim bodo koristile pri iskanju zaposlitve in razvoju kariere.

Do spoznanj o vsestranskosti debate in količini znanja ter kompetenc, ki jih lahko poglobljamo preko nje, sta prišla tudi Vaille M. Dawson in Grady Venville (2008), ko sta v avstralski srednji šoli preverjala, ali se da debato uporabiti tudi v kontekstu poučevanja naravoslovnih znanosti. Večina trditev, ki jih običajno najdemo v izobraževalni in tekmovalni debati, je namreč vezana na filozofska in sociološka vprašanja, ki v večini primerov omogočajo vsaj dva različna pogleda na določeno problematiko. Na prvi pogled je torej debato težje inkorporirati v kontekst poučevanja naravoslovnih znanosti, raziskovalca pa sta kljub temu elemente debate in argumentacije uspešno vpeljala v pouk biologije. Ugotovila sta, da so se dijaki po dveh šolskih urah intenzivnega učenja argumentacije in ob počasnem postavljanju te sposobnosti v kontekst konkretnega predmeta sčasoma naučili argumentirati svoje odgovore na učiteljeva vprašanja. S kompleksnimi vprašanji in podvprašanji je učitelj, npr., od dijakov zahteval razlago odločitve za uporabo neke metode, zaradi česar so se dijaki izurili v hitri formaciji smiselnih razlag svojih misli in idej. Hkrati pa so se med poukom, ki je vključeval elemente debatne metodologije, naučili aktivno poslušati in v tišini spremljati argumente sošolcev, saj so se morali nanje ustrezno odzvati – zanikati nasprotno ideje ter podati svoje konstruktivne argumente. Na ta način so dijaki v relativno kratkem obdobju napredovali v svojih zmožnostih poslušanja argumentov, s katerimi se ne strinjajo, in se naučili spoštljivega, konstruktivnega odziva na argumente nasprotnika.

Raziskavo o vplivu poučevanja argumentacije na sposobnosti dijakov so med letoma 1999 in 2001 izvedli tudi Osborne, Sibel Erduran in Shirley Simon (2004). Iz raziskave je razvidno, da so bili učitelji naravoslovnih predmetov do debatnega pristopa najprej skeptični, saj so se bali, da bo spodbujanje diskusije o uveljavljenih znanstvenih konceptih pri otrocih povzročilo zmedo, mogoče pa celo dvom v učitelja. Izkazalo se je, da temu ni tako, učenci pa so s to metodo tekom devetih mesecev trajanja projekta izboljšali kakovost svoje argumentacije. Ta sprememba sicer ni bila zelo velika, kar potrjuje dejstvo, da je učenje tovrstnih veščin dolgotrajen proces in da bi morali biti za opazen napredek elementi debate vključeni v več delov šolskega kurikula.

V naslednjem razdelku pojasnimo, kateri elementi tekmovalne debate pripomorejo k razvoju ključnih kompetenc.

Od debate do kompetenc

Že preko prve asociacije je debata najočitneje povezana predvsem z zmožnostjo samozavestnega javnega nastopanja in jasnega izražanja. Ker od debaterjev zahteva, da strukturirano govorijo 4–5 minut (v osnovni šoli) ali sedem minut (v srednji šoli), in ker poteka najmanj pred lastno in nasprotno ekipo ter sodnikom, včasih pa celo pred velikim občinstvom, je premoščen strah pred javnim nastopanjem predpogoj, da lahko debater v debati uspe. Poleg javnega nastopanja debata spodbuja še druge veščine s področja komunikacije. Zaradi formata debate, ki je v osnovi tekmovalno med dvema ekipama, se morajo debaterji zelo kmalu naučiti sodelovanja s svojimi sodebaterji ter v splošnem hitro pridobijo na zmožnosti dela v skupini. Dobro ekipno sodelovanje je ključno predvsem med pripravi na debatne trditve, kjer se debaterji naučijo sprejemanja drugačnih mnenj in kompromisov ter konstruktivnega sodelovanja.

Sposobnosti analitičnega in strateškega mišljenja se pri debaterjih oblikujejo v več točkah debatnega procesa. Trening teh veščin se začne že s pripravo debatnega predmeta (v angleščini ga poimenujemo *case*), ki ga bo ekipa zagovarjala v debati. Predmet običajno vključuje jasno kontekstualizacijo in opis problema, definicije nejasnih pojmov ter dva ali tri argumente. V tem koraku morajo debaterji strateško zastaviti osnovna izhodišča ekipne linije argumentacije in poiskati močne argumente, v naslednjem koraku pa morajo argumente strateško razvrstiti glede na pomembnost. Strateško razmišljanje

debaterji razvijajo tudi, ko tekom priprav razmišljajo o tem, kaj bodo k debati prinesli njihovi nasprotniki, in temu prilagodijo svoj pristop k debati ter vsebine, ki jih bodo vanjo vključili.

Tretja ključna stvar, ki se je debaterji naučijo skozi aktivno udeležbo v izobraževalno-tekmovalni debati, je pozorno poslušanje in razumevanje drugih – tudi, ko se z njimi ne strinjajo. Pomemben del vsakega govora je namreč tudi zanikanje (pogosto poimenovano tudi negacija) nasprotnikovih argumentov, pri čemer gre za jasen in argumentiran izraz nestrinjanja z argumenti nasprotne strani. Pri predstavitvi negacije je ključnega pomena celovito razumevanje lastnih in nasprotnih argumentov, hkrati pa je oblikovanje negacije izjemen trening strateškega mišljenja, saj mora biti negacija v skladu s stališčem, ki ga predstavlja stran, ki negacijo predstavlja. V debati je namreč izjemno pomembno, da znotraj posameznih govorov kot tudi znotraj ekipe ne pride do kontradiktornih misli ali argumentov. Če na eni strani pride do kontradiktornih izjav, je naloga nasprotne strani, da to izpostavi sodniku.

Napredek na področju zmožnosti izražanja v tujem jeziku (najpogosteje v angleščini) je vezan predvsem na dejstvo, da mednarodni debatni turnirji praviloma potekajo v angleščini. Zaradi dodatnih priložnosti in izkušenj, ki jih omogoča udeležba na mednarodnih turnirjih, se za sodelovanje na njih odloča velik delež srednješolskih dijakov, osnovnošolci pa večinoma debatirajo v slovenskem jeziku.

Zaključek

Tekmovalna debata predstavlja učinkovito metodo za pridobivanje ključnih kompetenc, ki bodo v prihodnosti izjemnega pomena za udeležence na trgu dela, predvsem kompetenc kritičnega mišljenja, komunikacije ter strateškega mišljenja. Glede na rezultate raziskav, ki kažejo na pozitiven vpliv debate na razvoj prav teh kompetenc, bi bilo smiselno razmisliti o razširitvi uporabe debatne metodologije, mogoče pa celo o njeni vpeljavi v formalno izobraževanje, kot to že počnejo nekatere druge države. Izobraževalna oz. tekmovalna debata ima namreč potencial, da učence, dijake in študente oblikuje v uspešne ter samozavestne posameznike, ki se bodo uspešneje znašli na trgu dela.

Literatura

Acevedo, H. 2023. »Debate Format: WSDC; World Schools Debating Championship.« *Schools Debate*, 27. december. <https://schoolsdebate.com/debate-format/wsdc/>.

- Chikeleze, M., I. Johnson in T. Gibson. 2018. »Let's Argue: Using Debate to Teach Critical Thinking and Communication Skills to Future Leaders.« *Journal of Leadership Education* 17 (2): 123–137.
- Dawson, V. M., in G. Venville. 2008. »Teaching Strategies for Developing Students' Argumentation Skills about Socioscientific Issues in High School Genetics.« *Research in Science Education* 40 (2): 133–148.
- Debate Mate Schools. 2017. *Debate Mate Social Impact Report 2016–2017*. London: Debate Mate Schools.
- Dondi, M., J. Klier, F. Panier in J. Schubert. 2021. »Defining the Skills Citizens Will Need in the Future World of Work.« McKinsey & Company, 25. junij. <https://www.mckinsey.com/industries/public-sector/our-insights/defining-the-skills-citizens-will-need-in-the-future-world-of-work>.
- Nur Iman, J. 2017. »Debate Instruction in EFL Classroom: Impacts on the Critical Thinking and Speaking Skill.« *International Journal of Instruction* 10 (4): 87.
- Osborne, J., S. Erduran in S. Simon. 2004. »Enhancing the Quality of Argumentation in School Science.« *Journal of Research in Science Teaching* 41 (10): 994–1020.
- Sari, F. W., in A. Supriyadi. 2021. »Enhancing Students' Speaking Skill through Debate Competition Technique.« *Jurnal Scientia* 10 (1): 92–98.
- Sher, R. 2014. »How to Find the Millennials Who Will Lead Your Company.« *Forbes*, 2. marec. <https://www.forbes.com/sites/robertsher/2014/03/02/how-to-find-the-millennials-who-will-lead-your-company/?sh=1a10f4237178>.
- World Economic Forum. 2023. *The Future of Jobs Report 2023*. Ženeva: World Economic Forum.
- Za in proti, zavod za kulturo dialoga. B. l. »Debata in debatna metodologija.« <https://zainproti.si/debata-in-debatna-metodologija/>